КЫСКАЧА МАЗМУНУ

Даярдаган	: Абдыкеев Эрнис Шамшыбекович
Университет	: Кыргыз-Түрк «МАНАС» Университети
Багыты	: Финансы
Иштин сыпаты	: Магистердик иш
Беттердин саны	: 127
Бүтүрүү датасы	: 26.05.2011ж.
Илимий жетекчи	: э.и.д. профессор Бектенова Дамира

Кыргызстанда камсыздандыруу кызматынын өнүгүүсүнө таасир тийгизген факторлор

Өткөөл экономика шарттарында камсыздандыруу тармагы чарбалык ишмердүүлүк тармактары арасында салыштырмалуу түрдө тез өнүгүп жаткан тармактардын катарына кирет. Рыноктук экономика шарттарында мамлекеттик эмес ишканалар камсыздандыруунун ар кандай түрлөрүнө муктаж болуп келет. Себеби мамлекеттик ишканалардан айырмаланып жеке менчик ишканалар мамлекет тарабынан эч кандай кепилдике ээ болбогондуктан өз каражаттарын жана мүлктөрүн ар тараптуу коргоого аракет кылышат.

Камсыздандыруу – табигый кырсыктардын жана күтүлбөгөн терс окуялардын жыйынтыгында келип чыккан зыяндардын ордун толтуруу же төлөп берүү максатында камсыздандыруу фондторун түзүү иш чараларынын системасы. Камсыздандыруу тармагынын кызматы рыноктук инфраструктуранын өндүрүщ, керектөө товарлары, капитал жана баалуу кагаз рыногу, эмгек жана жумушчу күчү менен байланышкан эң керектүү элементтеринин бири болуп эсептелет.

Камсыздандыруу башка финансылык институттардай эле өз ишмердүүлүгүндө биринчи орунда калктын ишениминен, камсыздандыруу маданиятынан жана экономиканын туруктуулугунан көз каранды болот. Ошондой эле камсыздандыруу экономикалык коопсуздук категориясы катары мыйзам чыгаруу базасынан, мамлекеттин салык-бюджеттик жана акча-кредиттик саясатынан жана мамлекеттин камсыздандыруу ишмердүүлүгүн көзөмөлдөө мекемелеринин иштөө сапаты жагынан көз каранды болот.

Кыргызстан өнүгүп келе жаткан мамлекеттердин катарына киргендиктен, камсыздандыруунун орду абдан маанилүү болуп, өтө чоң актуалдуулукка ээ жана камсыздандыруунун өнүгүүсү түздөн түз экономиканын өнүгүүсүнө түрткү берет. Бул магистердик иштин максаты улуттук камсыздандыруу тармагына талдоо жүргүзүү, башка мамлекеттердин камсыздандыруу тармактары менен салыштыруу жана камсыздандыруу рыногунун өнүгүүсүнө таасир тийгизген факторлорду изилдөө жана аларды жоюуга болгон сунуштар саналат. Камсыздандыруу тармагында кездешкен маселелерди жоюуда системалык жана структуралык реформаларды сапаттуу иштеп чыгуу зарылдыгы бар. Бул багытта мамлекет биринчиден экономикада камсыздандыруу рыногуна болгон талаптарды талдап чыгып, ошол талаптарга ылайык мыйзам-укуктук иштерин, тарифтик ставкаларды, камсыздандыруу түрлөрүн, камсыздандыруу (кайра

камсыздандыруу) уюмдарынын нормативдик талаптарын, капиталдаштыруу механизмин, камсыздандыруу резервдерин жайгаштыруу жана колдонуу механизмдерин иштеп чыгуусу керек.

Бул магистердик иште камсыздандыруу тармагына тиешелүү окуу китептери, монографиялар, журналдар, статистикалык маалыматтар, мыйзамдар жана интернет булактары колдонулган. Бул топтолгон маалыматтар кайрадан иштелип чыгып, камсыздандыруу тармагында адистешкен эксперттердин ой-пикир, тажрыйбасы жана кеңештери эске алынган. Алардын негизинде улуттук камсыздандыруу рыногуна кеңири жана башка мамлекеттердин камсыздандыруу тармагына орточо токтолуп, статистикалык маалыматтарды салыштырууда, изилдөөдө жана талдоодо факторлук, горизонталдык, вертикалдык, трендтик анализдер, жыйынтыктоо жана топтоштуруу ыкмалары колдонулган.

Бул магистердик иш үч бөлүмдөн турат. Биринчи бөлүмдө камсыздандыруу жөнүндө жалпы түшүнүк, анын пайда болуу жана өнүгүү тарыхы каралган. Ошондой эле камсыздандыруу тармагы үчүн маанилүү болгон кооптуулуктарды баалоо методологиясы, аны менен бирге актуардык эсептөө ыкмалары көрсөтүлгөн. Камсыздандыруу тармагынын пайда болуусу жана өнүгүүсү Улуу Британия мамлекети менен байланыштуу болгондуктан, бул мамлекеттин камсыздандыруу тармагы жөнүндө маалымат берилген. Ал эми түзүлүш жана тарыхы жагынан Кыргызстандын камсыздандыруу тармагына окшоштуктары кездешкен мамлекет катары Россия Федерациясынын камсыздандыруу тармагы каралган.

Экинчи бөлүмдө Кыргызстандагы камсыздандыруу ишмердүүлүгүнүн ишке ашырылышы жана абалы каралган. Бул бөлүмдө укуктук жагынан - Кыргызстандагы камсыздандыруу ишмердүүлүгүнө тиешелүү мыйзам-актылары, ал эми экономикалык жагынан - Кыргызстанда ишмердүүлүгүн жүргүзүп жаткан камсыздандыруу уюмдарынын саны-сапаты жана экономикага тийгизген таасирлери каралган. Ошондой эле камсыздандыруу уюмдарынын финансылык абалы, алардын бааланышы, пруденциалдык нормативдердин жана камсыздандыруу (техникалык) резервдеринин эсептелиниши "Х камсыздандыруу уюумунун" реалдуу көрсөткүчтөрүнүн жардамы менен көрсөтүлгөн.

Үчүнчү бөлүм жыйынтыктоочу бөлүм болуп, Кыргызстандын камсыздандыруу тармагынын азыркы күндөгү көйгөйлөрү жана аларга болгон сунуштар айтылган. Алардын ичинде эң негизгилери болуп – камсыздандыруу уюмдарынын камсыздандыруу (техникалык) резервдерин талапка ылайык жайгаштырбагандыгы, кайра камсыздандыруу уюмдары жок болгондуктан, камсыздандыруу акыларынын дээрлик 50 % чет мамлекетке кетип жаткандыгы, кабыл алынган милдеттүү камсыздандыруу түрлөрүнүн эсептөөлөрүнүн талапка жооп бербегендиги жана аларды эсептей турган актуарийлердин жок болгондугу белгиленген.

Ачкыч сөздөр

1. Камсыздандыруу тарыхы;
2. Камсыздандыруу ишмердүүлүгү;
3. Кыргыз Республикасында камсыздандыруу рыногу;
4. Пруденциалдык нормативдер;
5. Камсыздандыруу (техникалык) резервдери.

ÖZ

Yazar	: Ernis ABDIKEEV
Üniversite	: Kırgızistan Türkiye Manas Üniversitesi
Bilim Dalı	: Maliye
Tezin niteliği	: Yüksek Lisans Tezi
Sayfa Sayısı	: 127
Mezuniyet Tarihi	: 26/05/2011
Tez Danışmanı	: Prof. Dr. Damira BEKTENOVA

KIRGIZİSTAN'DA SİGORTA HİZMETİ GELİMESİNİ ENGELLEYEN FAKTÖRLER ÜZERİNE BİR İNCELEME.

Geçici ekonomiye sahip olan ülkelerde sigorta alanı diğer ekonomik faaliyet alanlarına göre çok hızlı gelişmektedir. Bu ülkelerde özel işletmeler her türlü sigorta hizmetine gerek duyarlar. Çünkü devlet işletmelerinen farklı olarak, özel teşebbüsler devlet tarafindan hiç bir garantiye sahip olmadıkları için kendi milkiyetlerini her türlü korumak zorunda kalıyorlar.

Sigorta terimi geniş anlamıyla, doğal afet ve beklenmedik olay sonucunda gerçek veya tüzel kişilerin mülkiyetine yapılan hasarları tazmin etmek amacıyla toplanan sigorta primleri aracılığıyla sigorta fonlarını oluşturma faaliyetlerinin bir sistemidir. Sigorta hizmeti ekonomik altyapı çeşitleri olan üretim, tüketim malları, sermaye ve hisse senetleri, emek ve iş gücü ile yakından ilişkili mekanizmlerin arasına girer.

Sigorta faaliyeti başka finansal kurumlar gibi, ilk olarak halkın güvencine, sigorta kültürüne ve devlet ekonomisinin istikrarına bağlı kalır. Bir de ekonomik açıdan devletin vergi ve bütçe, para ve kredi politikalarından ve sigorta işletmelerini kontrol eden devlet kurumlarının verimli iş yürütmesine bağlıdır.

Kırgızistan gelişmekte olan ülkeler arasında olduğu için sigorta hizmeti ekonomi için çok önemlidir ve çok aktüel olarak sayılır. Ayrıca bu ülkeler için sigorta alanının gelişmesi ekonominin gelişmesine büyük bir katkı sağlar.

Bu yüksek lisans tezinin amacı Kırgızistandaki sigorta faaliyetlerini analiz etmekle birlikte, diğer gelişmekte ve gelişmiş ülkelerin sigorta faaliyetleri ile karşılaştırmaktır. Ayrıca Kırgızistan'daki sigorta hizmetinin diger gelişmiş ülkelerin sigorta faaliyetleri gibi gelişmesini engelleyen faktörler ve onların çözüm yolları incelenmiştir. Kırgızistan'ın sigorta alanı çözülmesi gereken bir çok problemlere sahiptir. Onları çözmek için devlet sistemli ve yapısal reformları uygulaması gerekir. Bu doğrultuda devlet ilk önce milli sigorta pazarını iyice incelemesi gerekir ve ona göre uygun olan yasaları, sigorta ücretlerini, sigorta çeşitlerini, sigorta şirketlerine olan normatif yükleri, sigorta şirketlerinin sermayesini artırmak ve sigorta rezervlerini doğru yerleştirme ile ilgili faaliyetleri yürütmelidir.

Bu yüksek lisans tezinde sigorta faaliyetleri ile ilgili literatür, monografiler, dergiler, istatistik bilgiler, kanunlar ve internet kaynakları kullanılmıştır. Bu toplanan bilgiler sigorta alanında uzmanlaşan eksperlerin fikirleri ve tavsiyeleri ele alınarak tezde incelenmiştir. Bu bilgiler kullanılarak Kırgızistan'ın sigorta alanı hakında geniş bir

araştırma yapılmıştır ve onunla birlikte diğer ülkelerin sigorta alanları ile karşılaştırmalı analizler, faktör analizleri, verilerin analizi ve ayırma analizleri kullanılarak inceleme yapılmıştır.

Bu yüksek lisans tezi üç bölümden oluşur. Birinci bölümde sigorta hizmeti hakkında genel bir teorik kavram ele alınmıştır. Bununla birlikte sigorta tarihinden ve sigorta hizmetinin gelişmesinden bahsedilmiştir. Ayrıca sigorta faaliyeti için önemli olan riskleri meydana çıkarma metodolojisi ve onları hesaplama (actuary) metodları hakkında bahsedilmiştir. Sigorta hizmeti ile yakından alakalı olan İngilitere devletinin sigorta alanı ele alınmıştır. Öte yandan yapısal ve tarihsel açıdan benzerlik taşıyan Rusya Federasyon'un sigorta alanı incelenmiştir.

İkinci bölümde Kırgızistan sigorta hizmetinin genel durumu incelenmiştir. Hukuki yönden Kırgızistan'ın sigorta faaliyetleri ile ilgili yasalar ele alınmıştır. Ekonomik açıdan ise Kırgızistanda faaliyetlerini yürüten sigorta şirketlerinin sayısı, iş yürütme kalitesi ve ekonomiye olan katkısı hakkında söz edilmiştir. Diğer yandan onların finansal durumları ve sigorta rezervleri hakkında, Kırgızistan'da faaliyetini sürdüren "X sigorta şirketi'nin" aracılığıyla canlı örnek verilmiştir.

Üçüncü bölüm son bölüm olarak, Kırgızistan sigorta alanının şimdiki halindeki mutlaka çözülmesi gereken problemler ve onların çözüm yolları tavsiye edilmiştir. Bu problemlerin temellerini ve onlara olan çözüm yollarını kısaca şu şekilde sıralayabiliriz: a) sigorta rezervlerin istenildiği gibi yerleştirilmediği ve bu meseleyi ancak sigorta şirketlerini kontrol eden devlet kurumu tarafından sert kanunlar aracılığıyla çözülmesi gerekir, b) Kırgızistan'da reassürans şirketlerinin olmadığından dolayı toplanan sigorta primlerinin yaklaşık % 50'si başka ülkelere aktarılmaktadır ve bu yüzden reassürans şirketleri kısa bir süre içerisinde kurulmalıdır, gerekirse devlet de yardım etmeldir, c) zorunlu sigorta türlerinin hesaplanmaları taleplere uymadığından tekrar hesaplanması gerekir ve ayrıca onu hesaplayacak olan uzmanların olmadığı için, o uzmanları yetiştirmek gerekir. Çünkü bu hesaplamaları yaptırmada her zaman başka ülkelere baş vurmak uygunsuzdur ve pahalı olur.

Anahtar Sözcükler

1. Sigorta hizmetinin tarihi;
2. Sigorta faaliyeti;
3. Kırgızistan'da sigorta alanı;
4. Sigorta faaliyetinde finans normları;
5. Sigorta rezervleri.

АННОТАЦИЯ

Выполнил	: Абдыкеев Эрнис Шамшыбекович
Университет	: Кыргызско-Турецкий Университет «МАНАС»
Направление	: Финансы
Вид работы	: Магистерская диссертация
Количество страниц	:127
Дата окончания	: 26.05.2011
Научный руководитель	: д.э.н. профессор Бектенова Дамира

Факторы, влияющие на динамику развития страховых услуг в Кыргызстане

В условиях перехода к рыночной экономике страхование можно отнести к числу наиболее быстро развивающихся отраслей хозяйственной деятельности. Рыночная экономика, и, прежде всего, негосударственный сектор народного хозяйства, предъявляет спрос на различные виды страхования, так как частная собственность, в отличие от государственной, нуждается во всеобъемлющей страховой защите. Она не имеет за своей спиной финансовых гарантий со стороны государства и хочет обезопасить себя от последствий возможных рисков.

Страхование - это система отношений, связанная с защитой имущественных интересов физических и юридических лиц специализированными организациями за счет формируемого из взносов страхователей страхового фонда, используемого для возмещения убытков, понесенных страхователем в результате страхового случая. Сфера страховых услуг является одной из важных элементов рыночной инфраструктуры тесно связанных с производством, потребительскими товарами, капиталом и ценными бумагами, а также рабочей силой.

Как и другие финансовые институты, развитие страховых услуг, безусловно, зависит от доверия народа, культуры страхования и экономической стабильности страны. В качестве категории экономической безопасности, страхование зависит от налогово-бюджетной и денежно-кредитной политик страны, а также от надзорного органа, который контролирует и регулирует страховую сферу в стране.

Страхование является одной из важных сфер, которая имеет большую актуальность в развитии экономики в развивающихся странах, таких как Кыргызстан.

Целью данной магистерской диссертации является анализ страхования в Кыргызской Республике путем сравнения страхования в КР со страхованием в других странах и определения факторов, которые влияют на динамику развития страховых услуг.

В данной магистерской диссертации были использованы научные работы, монографии, финансово-экономические журналы, статистические данные, нормативно-правовые акты и Интернет ресурсы, связанные со страхованием. Собранные данные были обсуждены и обработаны вместе с опытными

специалистами в области страхования. На основании этих материалов, страховая деятельность в Кыргызстане и страховая деятельность в других странах были детально представлены. При анализе были использованы горизонтальный, вертикальный и трендовый анализы и методы сбора и группировки данных.

Магистерская диссертация состоит из трех разделов. В первом разделе излагаются основные теоретические понятия страхования и историю страхования. Более того, подробно изложена методология оценки рисков и методы актуарных расчетов, которые являются самой важной процедурой в страховой деятельности. Был рассмотрен страховой рынок Великобритании: так как становление и развитие страховой деятельности начиналась именно там. Также был рассмотрен страховой рынок Российской Федерации, который имеет сходство по формированию и структуре страховой деятельности с нашей страной.

Во втором разделе, рассматривается развитие страховой деятельности и ее нынешнее состояние. В этом разделе были затронуты правовое регулирование в области страхования, деятельность страховых компаний и их влияние на экономику Кыргызстана и пруденциальные нормативы и страховые (технические) резервы (на примере реальных показателей «Страховой компании Х», которая осуществляет свою деятельность на территории Кыргызстана.

Третий раздел является завершающим и включает в себя проблемы страховой деятельности в Кыргызской Республике и рекомендации по их решению. Основными проблемами являются: неправильное распределение страховых резервов, перечисление почти 50 % поступивших страховых премий в зарубежные страховые компании, несоответствие расчетов принятых обязательных видов страхования реальности, отсутствие в Кыргызстане актуариев, которые бы вплотную занялись этими расчетами.

Ключевые слова:

1. История страхования;
2. Страховая деятельность;
3. Страхой рынок Кыргызской Республики;
4. Пруденциальные нормативы;
5. Страховые (технические) резервы.

ABSTRACT

Prepared by	: Ernis ABDYKEEV
University	: Kyrgyz-Turkish Manas University
Course	: Finance
Type of research	: Master thesis
Pages	: 127
Graduation date	: 26/05/2011.
Scientific adviser	: Doctor of Economics, professor Damira Bektenova

THE FACTORS AFFECTING THE DYNAMICS OF DEVELOPMENT OF INSURANCE SERVICES IN KYRGYZSTAN

In the transition to a market economy, insurance can be attributed to one of the most rapidly developing sectors of economic activity. Market economy, and, above all, non-state sector of the economy, makes the demand for different types of insurance, because private property, unlike the state needs a comprehensive insurance protection. It does not rub financial guarantees from the state but wants to protect itself from the consequences of potential risks.

Insurance - a system of relations connected with protection of property interests of individuals and legal entities specialized organizations formed by contributions from policyholders of the insurance fund that is used to compensate the insured by accident. The scope of insurance services is one of the important elements of market infrastructure which is closely related to production, consumer goods, capital and securities, as well as the labor force.

Like other financial institutions, development of insurance services, of course, depends on the confidence of people, culture, security and economic stability of the country. As a category of economic security, insurance depends on the fiscal and monetary policies, as well as the oversight body that monitors and regulates the insurance sector in the country.

Insurance is one of the important areas that have greater relevance in the economic development in developing countries such as Kyrgyzstan.

The purpose of this master thesis is to analyze insurance in the Kyrgyz Republic by comparing insurance in the Kyrgyz Republic with insurance in other countries and identifying factors that influence the dynamics of development of insurance services. Scientific papers, monographs, financial and economic journals, statistics, regulations, and Internet resources related to insurance have been used in this master thesis. Collected data was discussed and processed together with experienced experts in the field of insurance. Based on these materials, insurance activities in Kyrgyzstan and insurance activities in other countries were presented in detail. During the analysis we used horizontal, vertical and trend analysis and data collection and data grouping methods.

Masters thesis consists of three sections. The first section outlines the basic theoretical concepts of insurance and insurance history. Moreover, it shows in details

the methodology of risk assessment and actuarial methods that are the most important procedures in the insurance business. We considered the UK insurance market since the formation and development of insurance business began there. Also we considered the insurance market of the Russian Federation, which has similarities to the formation and structure of the insurance business with our country.

The second section deals with the development of insurance activities and its current status. In this section, we investigated legal regulation in the insurance industry, the activities of insurance companies and their impact on the economy of Kyrgyzstan and prudential standards and insurance (technical) provisions (for example real indicators of the "Insurance Company X, which is working in the territory of Kyrgyzstan.

The third section is the final and includes issues of insurance activity in the Kyrgyz Republic and recommendations for their solution. The main problems are: improper distribution of insurance reserves, transfer of nearly 50 % received insurance premiums to foreign insurers, discrepancy between the calculations made compulsory insurance of reality, the lack of Actuaries in Kyrgyzstan, which would come to grips with these calculations

Key words:

1. The insurance history;
2. The insurance activity;
3. The insurance market in Kyrgyzstan;
4. Financial measurement data of insurance companies;
5. Insurance reserves.